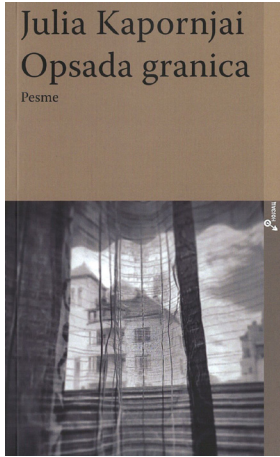

Marija Knežević

OVLADAVANJE GRANICAMA

(Julia Kapornjai: *Opsada granica*, Nojzac, Novi Sad, 2025)

Ono što bih najpre izdvojila u vezi sa novom pesničkom knjigom Julije Kapornjai, a imajući u vidu prethodne sjajne četiri, jeste suvereno ovladavanje veštinom gradnje pesme. Knjiga *Opsada granica* postiže tu savršenu arhitektoniku pesničkog iskaza koja je – u to više nema nikakve sumnje – primarni poetički cilj od samog početka. U samouverenoj ravnoteži, ovo je poezija koja u potpunosti vlada sopstvenim granicama, što znači da one ne predstavljaju ograničenje niti ikakvu smetnju, već oslobođeno polje pevanja i mišljenja u kojem se iskusna pesnikinja odlično oseća. Reč je, naime, o *raskoši dovoljnosti*, koja zahteva ne samo iskustvo već i permanentno promišljanje procesa pesničkog stvaranja. Dovesti sve elemente pevanja do te dovoljnosti – spoznati granice i njihovo prostranstvo – a ne lišavati se niti jednog segmenta relevantnog

sadržaja u adekvatnoj formi u kojoj postaje literatura – jeste savršenstvo artikulacije. Ovom knjigom, rekla bih, Julia Kapornjai se tom savršenstvu najviše približila.

Ništa ovde nije prepušteno slučaju, ništa se nije „omaklo”, a opet, jeste spontano buđi doručeno, dovedeno do prave mere, nema one neprijatne napetosti koju ume da stvori pretenciozno pevanje. Knjigu otvara pesma „Lego minimalizam”. Sam pojam minimalizam (mada on u pesmi ima ironijsku funkciju) ne upućuje na preterani formalni reducionizam već na činjenicu da ćemo ovom knjigom dobiti neuporedivo veću količinu metatekstova nego samih slovnih tvorevina. Pesnikinja uistinu znalački gradi svoje *pesme iskustva* pominjući i eksplicitno Blejka koga znamo kao rodonačelnika te vrste neimarstva. Dakle, već pomenuta pesma, te u njoj oblak prašine umesto stare kuće srušene u vreme agresivne nove gradnje problematične estetike i kvaliteta, pa goli plac i bager koji podseća na igračku od lego kocki – na provizorij života, na čuveno „veliko obdanište” umesto slobodne egzistencije – vrlo jasno naznačava njenu uronjenost u vreme u kojem živi i stvara. A ovde je reč o vremenu rušenja i oduzimanja, o vremenu ogoljenosti. Shodno tome, o vremenu koje preporučuje oguglalost i pasivnost kao modus opstanka:

*samo budi miran i
ravnodušan
kao da se o nekom
sasvim drugom radi*
(„Dnevna rutina”)

U takvom pejzažu očekivano je nametanje muzičke kutije neukusa, da se poslužim sjajnom metaforom J. Kapornjai datom u samom naslovu jedne od nosećih pesama. Po-

put razglasa velikog dometa, ta kutija emituje najgoru vrstu muzike. Potpuno je jasno na koga pesnikinja misli kad pominje „majku nacije” u okviru te splavarske matrice. I tu stavaju novi naraštaji, formira se njihov ukus i mišljenje. Onaj manji, akademski deo potomstva te muzičke kutije, sutradan će vrlo oštro osuditi i Hajdegera i Hamsuna i Paunda, jer su bili, kako se to kaže, na pogrešnoj strani, dok su oni, rasli na dogmi binarnih verzija, tobože na pravoj. U takvom scenariju misliti svojom glavom znači biti „drugачiji”, trpeti imperativ usamljenosti:

*mislila si na Hajdegera
na Hamsuna,
Paunda*

*na svoje prijatelje
koji ih ne priznaju*

*na čijem nebu su njihova imena
samo počupane zvezde,
nedostajuća svetlost
(„Muzička kutija”)*

Šta su, zapravo, prioriteti u vremenu koje podržava šund, dok propoveda tzv. tradicionalne vrednosti, odanost državi i veri, pozitivno mišljenje, asertivno ponašanje, rezilijentnost (naslov izvrsne pesme u ovoj zbirci) i ostale demagogije? Pesnikinja iskustva ispisuje „Životne prioritete” i u toj pesmi eksplicitno izlaže ne samo sopstvenu poetiku, već i sitost od kvazipoetika koje obitavaju (i to dosta dobro) na neukosti, manirizmu i skrivanju nemanja dara.

*Teške pesme više
ne želim da pišem
i poentiranje
u poslednjem stihu
nervira me
[...]*

*Organizovanost je
osnovna premisa
uspešnog života*

*Samo ponekad
puka teskoba nagoni
da kroz mrak nasumice
napipam knjigu
i ubodem je u srce
kao adrenalinsku iglu
(„Životni prioritete”)*

Knjiga pesama *Opsada granica* Julije Kapornjai komponovana je u tri ciklusa. Prvi je naslovljen „Muzička kutija” i dosad je dato dovoljno naznaka o tome s kakvim uspehom ta kutija peva u predapokaliptičnom vremenu u kojem smo se zatekli. Drugi ciklus, „Nivelisanje”, ispisan je u proznoj formi, tačnije u formi kratkih poetsko-proznih zapisa. Ponovo ne slučajno, jer u ovoj knjizi nema slučajnosti sa stanovišta autorkinih intencija, u prvom zapisu, „Književno veče”, reč je o Davidu Albahariju, dakle o piscu iz samog vrha, kako srpske tako i svetske proze, koji je u jednoj priči zapisao: *Ja sam pesnik koji piše prozu*. Time je opisao svoju poetiku i rekao sve što se ima reći o tom mitu strogih granica između književnih rodova. U jednoj drugoj priči, on nam otkriva da kad god piše – kleči. U samom centru Julijinog zapisa-pesme Albahari

priča o šezdeset kratkih priča koje je pisao u Kalgariju 1999. svakodnevno tokom bombardovanja. („Književno veče”)

Poeziji, umetnosti u celini ako ćemo pravo, imanentno je da bude i molitva. U engleskom jeziku (setimo se načas da je Albahari bio anglista po obrazovanju) postoji glagol *to chant* koji označava onu vrstu pevanja koje je istovremeno i magijsko bakanje, skandiranje, prirodan pev, nešto najbliže poeziji. Pesnik je taj koji iskupljuje svet, tvrdi Virđžinija Vulf i skloni smo da joj verujemo, a o takvom pesničkom prvom licu jednine i pesnicima koje taj glas slavi u ovoj knjizi je reč.

Treći ciklus *Opsada granica* naslovljen je „Svi sveti”. U njemu iščitavamo godinama usavršavanu simbiozu razuma i osećajnosti, misli jednog gospodina Kogita u kojima ništa drugo do iskustvo dovodi u sklad racionalnu analizu, skepsu, zanos, veru. Konačno, moć reči kao i moć mišljenja su nam date, od nekoga, na neki način. Ljudsko biće, kao i bilo koje drugo, nije centar sveta. Srećom. Religija je u domenu morala, ljubavi, nežnosti, kako god je nazvali, veroispovest je časnost. Sve ostalo je marketing koji se stravično zlopotrebljava tako što ljude pretvara u fanatične zveri, svirepije od bilo kojih mitskih bića ili predatora iz prirode, u instrumente uništenja. Zatekli smo se u jednom od takvih istorijskih ciklusa kad to gledamo svakodnevno ukoliko nam vid nije pomućen, zatrovan više puta pominjanom muzičkom kutijom. Ali i tad i uvek moguće je ne biti ameba, već odabrati da budeš paradigma. Ponovo, nimalo slučajno, Julija Kapornjai sklapa stranice svoje najnovije pesničke knjige:

*Nestale plesne pokrete
Zamenjuju svakodnevni koraci*

*Odgovorima nije vreme
Nego da živiš pitanje*

*Zato ipak igranj
(„Vučje vreme”)*

U nekoj vrsti samo uslovno rečeno rezimea ponovila bih da, sa stanovišta umeća pevanja, ova knjiga pleni majstorstvom, uživanjem u izlivenosti svake pesme. One su,

sve do poslednje, u apsolutnom skladu s autorskom poetikom. To, naravno, podrazumeva da se ta poetika dugo i strpljivo gradila, da je izgrađena, te da svaki prelazak u novu knjigu prati ona fina progresija koja nikako ne dovodi u pitanje kvalitet prethodno napisanog. U tematskom smislu, *Opsadu granica* ispisuje osoba kojoj je sve jasno iako joj pristojnost ne dozvoljava ne samo da to decidirano kaže, nego ni da neguje takvo uverenje o sebi. U ovoj geografiji je često teško i nemoguće živeti, ali, sa druge strane, ona pruža takvu biblioteku iskustava koju bismo u nekoj dalekoj analogiji mogli da dovedemo u vezu sa čuvenom Borhesovom. Ovde je najteže stvoriti pristojan život – poslužiću se sintagmom iz pesme „Zlatna sredina”. Biti umetnik, a u tome istrajati, pravi je podvig.